

possible areas appeared, especially in language. Then, we observed that the emergence and use of sociolects in films function as a powerful tool to create unique characters and backgrounds. However, these sociolects often carry different aspects that do not have direct equivalents in other languages. Therefore, we should understand that the challenges of translating sociolects emphasize the crucial role of translation in cross-cultural communication. It works as a reminder that translation is not merely a rendering from one language to another; it is also a sociocultural process, which requires unrealistic hard work and a large knowledge foundation. Hence, if we use and translate sociolects through the prism of film discourse in a dynamic genre such as action crime comedy, there will be an opening door to a new perspective on how language both shapes and is shaped by society.

REFERENCES

1. Гайданка Д.В. Дискурс кіно в ракурсі новітніх парадигм: особливості й типологія. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2015. Вип. 16. С. 99–101.
2. E.D. Baxtiyorovna. Film Discourse in the Contemporary World: Semiotics and Analysis / E. D. Baxtiyorovna // Indonesian Journal of Innovation Studies. – 2022. – Vol.18. – P. 6.
3. Лавриненко И.Н. Критерии классификации кинодискурса / И.Н. Лавриненко // Вісник ХНУ. Серія “Дискурсологія. Семантика і прагматика”. – 2012. – № 1003. – С. 41–44.
https://www.researchgate.net/publication/366941659_A_Sociolinguistic_Exploration_of_Sociolects_in_Translation

Грабчук В.Б.

здобувач другого рівня вищої освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ОБРАЗІВ ГОЛОВНИХ ГЕРОІНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНОЇ ФЕМІНІСТИЧНОЇ ПРОЗИ

Під час перекладу художньої літератури завдання перекладача полягає у правильному, еквівалентному та адекватному відтворенні авторського стилю, жанрових особливостей твору, а також образів літературних героїв.

Як зазначає О.В. Шум, унікальність художнього перекладу полягає в тому, що оригінал може бути перекладений безліч разів і кожен наступний переклад обов'язково відрізнятиметься від попереднього [2, с. 110]. Слід наголосити що у процесі художнього перекладу необхідно зберегти індивідуальну своєрідність оригіналу, зберегти той естетично – емоційний вплив та ефект, який оригінал справляє на читача. Такий же ефект має виникати у того, хто читає переклад твору. Це стосується також відтворення образів літературних героїв: особливостей їх зовнішності, рис характеру, мовлення, поведінки, світогляду, ставлення до подій у творі.

Наприклад, у романі Волтера Тевіса “Хід Королеви” автор описує головну героїню Бет наступним чином: *Even then, she was **clearly plain*** [7, с. 11].

Цей уривок в українському перекладі Елли Євтушеко перекладено так: *Уже тоді було очевидно, яка вона незугарна* [1, с. 11]. У першу чергу, у реченні змінено синтаксичну структуру: з простого воно стало складнопідрядним, було використано прийом додавання. До того ж, слово *plain* має дещо інше значення, ніж слово *незугарна*. Цей український відповідник має більш негативну конотацію. Речення можна перекласти інакше, зберігаючи оригінальний сенс, синтаксис, довжину речення та традиційну конотацію слова *plain*: **Вже тоді вона була непоказною сірою мишою.**

Проте, варіант у перекладі Елли Євтушенко навіть краще передає негативне ставлення Бет до своєї зовнішності, яке простежується протягом всього роману.

В певний момент Бет на короткий час змінює своє ставлення до зовнішності і бачить як гарнішає, коли у неї піднесений настрій, а саме після кількох перемог у шахах. Ці зміни також детально описані.

*The cheeks were **flushed with color** now and her eyes **looked more alive than she had ever seen them*** [7, с. 66]. В українському перекладі: *Її щоки налилися рум'янцем, а очі були живішими, ніж будь-коли* [1, с. 102]. Автор міг би використати типову для англійської мови структури **than ever before**, але навмисно ввів до цієї структури особу **she** – головну героїню з метою акцентувати увагу саме на зміні суб'єктивного ставлення Бет до власної зовнішності, її сприйняття себе. Цю художню деталь не вдалося зберегти при перекладі. Для збереження цієї деталі можна перекласти фрагмент наступним чином: ... *А очі виглядали такими **жвавими**, якими вона ще ніколи не бачила їх у своєму відображенні.*

У романі Елізабет Гілберт “Місто дівчат” є героїня мюзиклу –господиня нелегального бару в часи сухого закону, жінка у складних життєвих обставинах. Ось як про неї співають у мюзиклі, який часто згадується в романі: *I want her to be called **Mrs. Alabaster**. It sounds ostentatious and a lot of words can rhyme with it. Use longer words to rhyme: **Taskmaster, Toastmaster, Oleaster*** [8, с. 206].

В українському перекладі Ганни Лелів: *Я хочу, щоб героїню звали **місіс Калевала**, звучить пафосно й загадково, і з таким прізвищем можна заримувати багато слів. Заримує якісь довгі слова: **раювала, сплюндрувала, тамувала*** [5, с. 238].

Бачимо, що для досягнення схожого ефекту та естетичного впливу на читача було використано прийом цілісної заміни імені героїні і відповідно, наступних слів, які римуються з її іменем. Такий хід потребував креативності та сміливості з боку перекладачки.

У роману Шарлоти Бронте “Джейн Ейр” є декілька опублікованих українських перекладів, які досить суттєво відрізняються один від одного. Коли Джейн дуже лякається незрозумілих звуків в червоній кімнаті, де її замкнули, вона благає тітку:

“Oh, aunt, have pity! Forgive me! I cannot endure it—let me be punished some other way!” [6, с. 22].

У перекладі Петра Соколовського: *Ой тітонько, згляньтесь на мене! Простіть мені! Я цього не витримаю! Покарайте мене якимось інакше! ...* [3, с. 17]. У перекладі Маріанни Кіяновської: *Ох, тітонько! Згляньтеся! Пробачте мені! Покарайте мене як завгодно інакше!* [4, с. 23]

Бачимо, що перекладачі по – різному переклали вигук “Oh”. Маріанна Кіяновська вдалась до транслітерації, а Петро Соколовський врахував прагматичний аспект перекладу, змінив вигук на більш поширений в українській мові та більш притаманний дитині. Обидва перекладачі переклали “aunt” як “тітонько”, використавши зменшувано – пестливу форму, проте в оригіналі цього немає, інакше авторка б використала стово “auntie”.

До того ж, Джейн дуже не любила своєї тітки, ніколи не прикидалася і не приховувала своїх справжніх почуттів, тому точно не називала б її лагідно, навіть просячи про щось. Ми вважаємо, що доцільніше перекласти це звертання “тітко”.

У перекладі Маріанни Кіяновської також спотворений зміст, адже Джейн точно не була згідна на те, щоб її покарали: “як завгодно”.

У наступному фрагменті, у свій останній вечір життя у тітки Джейн розмірковує над тим, що її життя там переважно було нещасним й важким, але й у ньому зрідка бували щасливі миті: *Even for me life had its gleams of sunshine* [6, с. 54]

В перекладі Петра Соколовського ця фраза передана так: *Навіть в моєму житті інколи проглядало сонце* [3, с. 46]. В перекладі Мар’яни Кіяновської наступним чином: *Навіть у моєму житті часом яскраво світило сонце* [4, с. 45].

Ці два переклади зовсім по-різному зображають героїню, її мовлення і навіть світогляд.

Переклад “яскраво світило” є невірним, адже саме слово *gleam* має визначення *a faint or brief light*, слабке світло. В обох перекладах бачимо однакову синтаксичну трансформацію, зміну підмета і присудка, додавання слів “часом” або іноді, яких немає в оригіналі.

Ми ж спробували перекласти цей фрагмент ближче до оригінального синтаксису та авторської інтенції: *“Навіть мені життя дарувало проблиски сонця”*.

З наведених прикладів можемо зробити висновок, що для відтворення авторського стилю та образів головних героїнь літературних творів використовуються переважно синтаксичні та лексичні трансформації, а в окремих випадках навіть цілісна заміна.

Перекладач сприймає текст літературного твору, і зокрема образи героїнь суб’єктивно, тому переклади одного ж того твору зазвичай суттєво відрізняються, якщо вони виконані різними перекладачами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тевіс Дж. У. (2021). *Хід королеви*. КСД.
2. Шум О.В. Особливості відтворення авторського стилю А. Куркова (на матеріалі перекладів роману “Пикник на льду”). *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*: серія “Філологія”. Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 110–112.
3. Бронте Ш. (2023) *Джейн Ейр*. Навчальна книга – Богдан.

4. Бронте Ш. (2024) *Джейн Ейр*. Книголав.
5. Гілберт Е. (2023) *Місто дівчат*. ВСЛ.
6. Brontë, C. (1847). *Jane Eyre: An Autobiography*.
7. Tevis, W. S. (1983). *The Queen's Gambit*.
8. Gilberth E. (2019). *City of Girls*. Bloomsbury Publishing.

Гуцько М.С.

*здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка*

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТКОРЕКТНОСТІ

Політична коректність (ПК) є складним явищем, яке має значний вплив на суспільну комунікацію та перекладацьку діяльність у сучасному світі. Вона охоплює широке коло мовних практик, спрямованих на уникнення висловлювань, які можуть вважатися образливими або дискримінаційними щодо певних соціальних груп.

Вперше ідеї ПК з'явилися у 20-му столітті, коли соціальні та політичні рухи на Заході, зокрема в США, почали висловлювати вимоги щодо більш інклюзивного та справедливого мовлення. Цей процес значно активізувався під впливом феміністичного руху, руху за права афроамериканців та інших соціальних ініціатив, спрямованих на захист прав маргіналізованих груп. Відповідно, політкоректність стала потужним інструментом у боротьбі за соціальну рівність та зміцнення прав людини. Це сприяло утвердженню в суспільстві мовних норм, які не тільки відображають сучасні цінності, але й створюють умови для їхнього посилення [4, с. 141].

Як зазначає Д.В. Сью [6], у процесі перекладу політкоректної лексики постає проблема збереження інклюзивного значення оригіналу та його соціально значущих нюансів. Іноді для цього потрібно виконати дослівний переклад. Наприклад, при перекладі терміна “a person with a disability” використовують фразу “людина з інвалідністю”, що акцентує увагу на людській гідності й уникає стигматизації, характерної для застарілих некоректних виразів. Проте перекладачі можуть стикатися із проблемами у виборі відповідників для деяких термінів, адже необхідно враховувати як нормативні особливості мови перекладу, так і сприйняття цільової аудиторії. Тому актуальність теми ПК в перекладі зростає, вимагаючи від перекладачів не лише знань у сфері лінгвістики, але й розуміння культурних особливостей та сучасних тенденцій [3]. Наприклад, замість прямого перекладу “homeless person” як “безхатко” можна використати описовий варіант “людина, що втратила житло” або ж “особа без постійного місця проживання”. Це є прикладом адаптації перекладу, що знижує ризики непорозумінь [2, с. 285–286].

В умовах глобальної комунікації ПК викликає потребу в адаптації мовних стандартів, що забезпечує соціальну згуртованість та мінімізує ризики конфліктних ситуацій між представниками різних культур. Це питання є